

K vývoji vysokoškolského vzdělání učitelů v Československu

CHRUDOŠ VORLÍČEK

Anotace: Příspěvek analyzuje koncepcce realizovaných a navrhovaných změn učitelského vzdělání v Československu po roce 1945. Naznačuje možnosti řešení aktuálních problémů, zejména dualismu učitelského vzdělání, v podmínkách samosprávy vysokých škol.

Klíčová slova: etapy vývoje učitelského vzdělání, koncepcce učitelského vzdělání, dualismus učitelského vzdělání, pluralismus učitelského vzdělání.

Podpis dekretu prezidenta republiky č. 132/1945 Sb. o vzdělání učitelstva a přijetí zákona č. 100/1946 Sb., kterým se zřizují pedagogické fakulty, bylo významným předělem ve vývoji učitelského vzdělání i v kulturním životě Československé republiky. Učitelské povolání jako celek se takto, i když poměrně pozdě, zařadilo mezi profese, k jejichž vykonávání se považuje za nezbytnou kvalifikace získaná na vysoké škole. V roce 1950 bylo však vzdělání učitelek mateřských škol a učitelů škol prvního stupně přeneseno zpět na úroveň středoškolskou.

V tomto příspěvku se pokusíme charakterizovat a analyzovat koncepcce realizovaných a navrhovaných změn učitelského vzdělání v Československu po roce 1945. Budeme věnovat pozornost zejména vzdělávání učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů na školách, které se v současné době označují jako školy základní a střední. Předmětem rozboru jsou zákonné a další normy, odborná literatura a jiné materiály, z nichž jsou patrné názory o organizaci přípravy učitelů.¹

V historii učitelského vzdělání v Československu po roce 1945, popř. 1946 je možno stanovit dvě etapy: 1) Období let 1946–1989, 2) období po listopadu 1989.

Ža progresivní je možno považovat takové uspořádání učitelského vzdělání, jež přispívá ke zvýšení společenské prestiže učitelů, napomáhá k integraci učitelského povolání, tj. k překonání stavovských přehrad mezi jednotlivými skupinami učitelů, k profesionalizaci učitelského povolání, tj. k tomu, aby učitelé byli v potřebné kvalitě připraveni k vykonávání svého povolání, umožňuje nezbytnou mobilitu absolventů učitelského studia, vytváří optimální podmínky pro instituce poskytující toto vzdělání, tj. odstraňuje monopol některých učitelských fakult, vyvolává konkurenci a takto podněcuje zainteresované instituce ke zkvalitňování jejich práce.

1. VÝVOJ UČITELSKÉHO VZDĚLÁNÍ V ČESKOSLOVENSKU V LETECH 1946–1989

1.1. Koncepce učitelského vzdělání v letech 1946–1953

Způsob přípravy středoškolských učitelů (profesorů) po roce 1946 navázal na praxi učitelského studia na filozofických a přírodovědeckých fakultách univerzit před rokem 1939 a částečně ji upravil. Převažující pozornost byla soustředěna na studium disciplín, jimž měli uchazeči vyučovat na střední škole.

Základem nově budovaných pedagogických fakult se stala koncepce O. Chlupa, podle níž má budoucí učitel být ke svému povolání připraven všestranným vzděláním věcným a pedagogickým. Kandidáti učitelství mají získávat svou kvalifikaci ve škole (fakultě), jejíž činnost je zaměřena na vzdělávání učitelů a připravuje rovněž odborníky pro pedagogický výzkum.

Odlišné stanovisko zaujal V. Příhoda. Navrhoval zřízení školské, popř. pedagogické fakulty v rámci univerzity, která by poskytovala učitelům odborné pedagogické vzdělání a byla i střediskem výzkumů v oblasti školství a pedagogiky. Obory, jimž měli budoucí učitelé vyučovat, měli studovat na filozofické fakultě, popř. na jiných fakultách. Pedagogická fakulta má přispět k sjednocení učitelstva jako stavu. V. Příhoda kritizuje rozlišování mezi učiteli a profesory, odmítá názor, že „učitelé druhého stupně mají být učiteli druhého řádu“, že učitelstvo druhého stupně má být vzděláváno odděleně „od vyšší kasty“, již se má nadále dostávat vzdělání na fakultách filozofických a přírodovědeckých.

O. Chlup se tedy shoduje s V. Příhodou ve zdůraznění pedagogické složky učitelského vzdělání. Rozdílné jsou jejich názory na způsob získání věcné (předmětové, odborné) přípravy budoucích učitelů školy druhého stupně.

Reformou v roce 1945 a 1946 byl odstraněn dualismus středoškolského vzdělání učitelů národních škol a vysokoškolského vzdělání učitelů středních škol. Zřízením pedagogických fakult, i když byly inkorporovány do univerzit, se vytvořil nový dualismus učitelského vzdělání na úrovni vysokoškolské. Tradiční univerzitní fakulty, tj. fakulta filozofická a přírodovědecká, a nově budované fakulty pedagogické měly různou oblast svého působení, jejich pracovníci rozdílně přistupovali k problémům učitelského vzdělání. Ve dvacátých a třicátých letech univerzitní fakulty neprojevovaly zájem o přípravu učitelů národních škol. Po zřízení pedagogických fakult v roce 1946 se vztah některých tradičních univerzitních fakult k přípravě učitelů škol druhého stupně změnil a vyvíjely snahu toto studium převzít. Poukazovaly na vědeckost vlastní práce a k rozvoji pedagogických fakult zaujímaly stanovisko převážně kritické.

1.2. Učitelské vzdělání v letech 1953–1959

Reforma učitelského vzdělání se v roce 1953 uskutečnila jako součást reformy celého československého školství. Vysokoškolské vzdělání bylo v tomto období stanoveno pouze pro učitele škol druhého a třetího stupně.

Po stránce organizační bylo uspořádání přípravy učitelů ovlivněno požadavkem využití zkušeností SSSR. Při koncipování studia učitelů středních škol se rovněž uvádělo, že filozofické a přírodovědecké fakulty jsou více orientovány na odborné studium, které je pokládáno za něco vyššího, a na učitelské studium se hledí jako na podřadné. Příprava učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů na školách druhého a třetího stupně byla vyčleněna z univerzity. V historii vzdělávání učitelů středních škol bylo období po roce 1953 jedinou etapou, kdy tato kategorie učitelů získávala svou kvalifikaci mimo univerzitu. Vysoké školy

pedagogické byly považovány za perspektivní typ školy, na níž se v budoucnosti budou ve společném studiu připravovat učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů na školách druhého a třetího stupně.

Vznik vyšších pedagogických škol byl vesměs přijat negativně. Bylo kritizováno zkrácení přípravy učitelů škol druhého stupně a bylo požadováno prodloužení tohoto studia.

Zřízením vysokých škol pedagogických byl podstatně ovlivněn rozsah působnosti filozofických a přírodovědeckých fakult. V důsledku tlaku univerzit byly vysoké školy pedagogické zrušeny.

1.3. Koncepce učitelského vzdělání v letech 1959–1964

Vzdělání učitelů středních škol se vrátilo do stavu před rokem 1953, tj. na filozofické a přírodovědecké fakulty univerzity, a začalo se rozvíjet na nově vzniklé fakultě matematicko-fyzikální a na fakultě tělesné výchovy a sportu.

Podstatně se změnila příprava učitelů základní devítileté školy. Ve vzdělání této kategorie učitelů se zejména v letech 1959–1962 prosazovaly vedle opatření pozitivních i myšlenky velmi problematické.

Při zpracování programu studia byla formulována zásada společné přípravy učitelů pro první a druhý stupeň školy v prvních dvou letech studia a zásada, že učitelé 6.–9. ročníku se mají perspektivně připravovat z učitelů 1.–5. ročníku dálkovým studiem.

Pro přípravu učitelů základních devítiletých škol, škol pro mládež vyžadující zvláštní péče a některých dalších kategorií pedagogických pracovníků byly ve všech tehdejších dvaceti krajích zřízeny vysoké školy, označené jako pedagogické instituty. Řídily a spravovaly je krajské národní výbory. Vědeckovýzkumnou a pedagogickou činnost pedagogických institutů řídilo ministerstvo školství a kultury.

Vládním nařízením č. 87/1962 Sb. bylo stanoveno, že pedagogické instituty spravuje a řídí ministr školství a kultury. S účinností od 1. září 1962 byly dosavadní třípředmětové obory převedeny na dvoupředmětové a byla zrušena společná příprava pro první a druhý stupeň školy v prvních dvou letech studia. Tím byly vytvořeny lepší předpoklady pro rozvoj činnosti těchto škol.

1.4. Příprava učitelů v letech 1964–1976

Období od první poloviny šedesátých let je charakterizováno snahou nepokračovat v problematických reformách. Zákonným opatřením č. 166/1964 Sb. byly zřízeny pedagogické fakulty, do značné míry koncipované jako pedagogické fakulty v roce 1946. Prodloužení denního studia učitelské základní školy na čtyři roky, k němuž došlo v druhé polovině šedesátých let, bylo pozitivním vyvrcholením vývoje v této oblasti.

Studium učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů na středních školách se výrazněji neměnilo.

Ačkoli délka vysokoškolské přípravy učitelů základních a středních škol byla v podstatě stejná, objevovaly se snahy zachovávat stavovské rozdíly mezi učiteli. V zákoně č. 19/1966 Sb. o vysokých školách se v § 14, odst. 3 uvádí, že absolventi všech vysokých škol, pokud vyučují na školách poskytujících střední vzdělání, jsou oprávněni používat pracovní označení „středoškolský profesor“. O pracovním označení učitelů jiných škol se zde nepojednává. Autoři studující vývoj zahraničního školství poukazovali na tendence integrace přípravy učitelů škol druhého a třetího stupně v některých státech.

Někteří pracovníci univerzit vyslovovali pochybnosti o tom, zdali uspořádání přípravy učitelů základních a středních škol, které se v ČSSR realizovalo na 25 učitelských fakultách,

je účelné a hospodárné. Navrhovali úpravy v poslání a síti pedagogických fakult a požadovali, aby vzdělání učitelů 6.–9. ročníku základních devítiletých škol bylo přeneseno na filozofické a přírodovědecké fakulty. Školské orgány České socialistické republiky na počátku sedmdesátých let tyto návrhy odmítly. Přijaly závěr, že do budoucnosti má existující síť fakult být vhodně racionalizována a profilována. Současně s tím se mají překlenout i některé tradiční bariéry, které dosud existují mezi pedagogickými fakultami a ostatními vysokými školami vychovávajícími učitele a mají se hledat cesty, jak tyto školy účelně sblížit.

1.5. Učitelské vzdělání v letech 1976–1989

Podle materiálu „Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy“, přijatého orgány KSČ v roce 1976, v němž jsou formulovány základní představy změn učitelského vzdělání, se studium učitelství a vychovatelství člení do devíti oborů. Nově byl ustaven obor učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů. Absolventi získávali kvalifikaci pro vyučování 5.–12. ročníku školní docházky na základních a středních školách.

Reformou v roce 1976 byly s výjimkou přípravy učitelů výchov na pedagogických fakultách po roce 1946 poprvé vedle tradičních univerzitních fakult pověřeny vzděláváním učitelů středních škol jiné instituce — pedagogické fakulty. Toto rozhodnutí povzneslo společenskou prestiž i odpovědnost pedagogických fakult. Vytvořilo stejné podmínky pro dosud nerovnoprávné fakulty a vyvolalo konkurenci v přípravě učitelů středních škol a druhého stupně základních škol.

Situace, která se vytvořila touto reformou, je patrná ze zprávy ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České socialistické republiky z roku 1988, v níž se píše: „Ve stanoviscích k analýze navrhly některé okresní národní výbory obnovit přípravu učitelů pro 5.–8. ročník a pro 9.–12. ročník, neboť mnozí absolventi studia učitelství pro 5.–12. ročník nejsou ochotni nastupovat na základní školy. Současným pojetím přípravy učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů se bezesporu dosáhlo vyšší úrovně učitelova vzdělání. Široký profil aprobace je výhodný jak pro učitele působícího na základní škole, tak pro učitele na škole střední. Současně umožnil odstranit neodůvodněné rozdíly sociálního postavení učitelů základních a středních škol. V neposlední řadě takové pojetí přípravy učitelů vytváří možnost přesunu učitelů mezi základní a střední školou, vyvolaných značnou rozkolísaností dětské populace v jednotlivých místech, oblastech i v ČSR jako celku, a tím vytváří podmínky pro optimální využití kvalifikace učitelů“.

Značné změny předpokládané tímto opatřením (např. rozšíření dosavadní přípravy učitelů pro střední školy o přípravu učitelů pro druhý stupeň základní školy, prohloubení psychologické a pedagogické přípravy studentů učitelství) vyvolaly nesouhlas tradičních fakult.

2. UČITELSKÉ VZDĚLÁNÍ V ČESKOSLOVENSKU PO ROCE 1989

Po listopadu 1989 se všechny koncepční otázky znovu stávají obsahem diskusí. Přijetí zákona č. 172/1990 Sb. a zejména ustanovení, že vysoké školy jsou samosprávné, vytváří podmínky pro překonání dosavadního dualismu a pro vznik pluralitního systému učitelského vzdělání. Fakulty samy rozhodují o tom, které kategorie učitelů a jakým způsobem budou připravovat.

Na Masarykově univerzitě v Brně a na Univerzitě Karlově byly zpracovány návrhy na profilaci učitelských fakult v rámci univerzity a na překonání jejich vzájemné izolace. S. Kučerová s využitím podnětů V. Příhody navrhla profilování fakult podle oborů s poznámkou, že toto uspořádání je vhodné pro regionální univerzity. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy podle programu předloženého J. Kotáskem vzdělává v koordina-

ci s dalšími učitelskými fakultami univerzity učitele všech druhů a stupňů škol. Je chápána jako integrující pracoviště univerzity pro učitelské vzdělání, jako profesně zaměřená vysokoškolská instituce vztahující se k celé výchovné a vzdělávací sféře společnosti.

V činnosti tradičních univerzitních fakult, které se někdy označují v protikladu k pedagogickým fakultám rovněž jako nepedagogické fakulty, se po roce 1989 obdobně jako v předchozím období projevují tendence připravovat učitele pro gymnázia, popř. také pro střední odborné školy. Tyto fakulty zpravidla neusilují o přípravu učitelů pro učňovské školství. Novým jevem je skutečnost, že některé nepedagogické fakulty začínají v odděleném studiu vedle učitelů středních škol vzdělávat učitele pro školy druhého stupně. Snahy o převzetí studia učitelů pro tento stupeň školy, jak bylo uvedeno, se projevovaly již ve čtyřicátých a šedesátých letech a byly spojeny s úmyslem omezit takto působnost pedagogických fakult. V současnosti se obdobné tendence ve vztahu k pedagogickým fakultám zatím neprojevují. Pokud je příprava učitelů druhého stupně základní školy na nepedagogických fakultách pojata jako studium úplné (magisterské), je možno tyto trendy hodnotit pozitivně. Také na univerzitách, na nichž je učitelské vzdělání organizováno podle představ V. Příhody, získávají studenti učitelství pro druhý stupeň základní školy a pro střední školy vzdělání v oboru, jemuž mají vyučovat, na tradičních fakultách.

Některé pedagogické fakulty kromě studia učitelství pro první stupeň školy a pro jiné obory (např. pro speciální školy) nabízejí také vedle studia učitelství pro druhý stupeň základní školy studium učitelství pro střední školy, popř. integrované studium učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů. Takto je prakticky překonáván historicky vzniklý monopol tradičních fakult na přípravu středoškolských učitelů, vzniká žádoucí srovnávání výsledků s následnými společenskými důsledky pro oba druhy učitelských fakult. Silněji než v předcházejících vývojových etapách se začínají prosazovat snahy o to, aby vysokoškolské vzdělání na úrovni bakalářského studia mohli získat i pracovníci v předškolní výchově a pracovníci učňovského školství. Jak bylo připomenuto, znovu se aktualizuje po zániku pedagogických fakult na počátku padesátých let pozapomenutá myšlenka O. Chlupa o pedagogické fakultě jako instituci, která současně s praktickým úkolem, jímž je příprava učitelů, rozvíjí vědecký výzkum ve všech oblastech majících vztah ke školství a výchově.

Diskuse o úloze tradičních univerzitních fakult a pedagogických fakult v přípravě učitelů jsou zpravidla spjaty s úvahami o vztahu předmětové a pedagogické složky učitelského studia. O tom, jak je nesnadné řešit tento problém, svědčí návrhy úpravy vysokoškolského studia učitelů a požadavky na jeho ukončení, jak byly předloženy ministerstvy školství České republiky a Slovenské republiky. V českém návrhu se píše: „Odlišným požadavkům na učitele pro jednotlivé stupně škol bude samozřejmě odpovídat i odlišná vysokoškolská příprava, v níž budou zdůrazněny u prvního stupně učitelské dovednosti, u druhého stupně učitelské dovednosti a odborné znalosti, u třetího stupně předmětová odbornost“.²

Ve slovenském návrhu se uvádí: „Uvažme, zda opět neoddělit přípravu učitele pro ZŠ a učitele pro SŠ, například zavedením velké a malé státnice z předmětu i z pedagogiky a metodiky předmětu. „Velký předmět“ a „malá pedagogika“ by znamenala aprobaci pro SŠ, „malý předmět“ a „velká pedagogika“ by znamenala aprobaci pro ZŠ. „Velký předmět“ a „velká pedagogika“ by znamenala aprobaci na ZŠ i SŠ. Zdá se, že v případě některých SOU bude účelnější požadovat od učitele všeobecně vzdělávacích předmětů aprobaci pro ZŠ raději než pro SŠ“.³

Představy o tom, že na vyšším stupni školy se snižuje význam pedagogické připravenosti učitelů, odrážejí současný stav na některých učitelských fakultách, který byl převzat z dosavadního vývoje a který dostatečně nereaguje na potřeby učitelské profese. Učitel na všech stupních a druzích škol by měl být na nezbytné úrovni připraven

po stránce věcné. Měl by však rovněž být schopen vědecky diagnostikovat osobnost žáka a řídit procesy jeho učení. Pojmy „velký předmět“, „malý předmět“, „velká pedagogika“, „malá pedagogika“, užívané v citovaném slovenském návrhu, nejsou vymezené.

Jednou z příčin sporů o pojetí studia učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů je zmíněná okolnost, že značné procento studentů z pedagogických důvodů i z důvodů společenské prestiže usiluje o to, aby vyučovali na gymnáziu. Vzhledem k potřebě počtu učitelů gymnázií a k počtu zájemců o tuto funkci se nabízí možnost vybírat nejkvalitnější uchazeče. Podle návrhu I. Volfa by absolventi studia učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů na učitelských fakultách nastoupili na základní či střední škole s výjimkou gymnázia a po určité praxi a získání atestace by měli být vybíráni na gymnázium konkursem.⁴ Takovéto uspořádání by mohlo přispět k překonání problémů ve vztazích tradičních fakult a pedagogických fakult a napomohlo by ke zkvalitnění profesní přípravy učitelů gymnázií.

3. ZÁVĚRY

V období od uzákonění vysokoškolského vzdělání učitelů v roce 1945 se v Československu vytvořila poměrně značně rozvinutá institucionální základna učitelského vzdělání, zahrnující jednak tradiční univerzitní fakulty, jednak nově vzniklé pedagogické fakulty.

Přesto, že již téměř před padesáti lety byla nejvyššími orgány našeho státu za konsensu všech tehdejších politických stran uznána potřeba vysokoškolské přípravy učitelů a že od šedesátých let se učitelé základních a středních škol v Československu vzdělávají v úplném vysokoškolském studiu, jsou i v současnosti vyslovovány pochyby o nutnosti úplného (magisterského) vysokoškolského vzdělání učitelů základního školství. Takové názory podporují zachování dualismu učitelského vzdělání.

Úlohu a možnosti filozofické fakulty v učitelském vzdělání charakterizoval již F. Drtina. V nové situaci po reformě roku 1945 a 1946 pokračovaly tradiční fakulty v přípravě odborníků daných disciplín, kteří rovněž mohli získat kvalifikaci učitelů středních škol. Vzhledem ke svým úkolům se tyto instituce nezabývaly celkovou problematikou školství ani celkovou problematikou učitelského vzdělání. Někteří pracovníci a absolventi tradičních fakult projevovali snahu zachovat dosavadní společenskou prestiž těchto fakult v učitelském vzdělání, spojenou s monopolem na přípravu společensky nejvýše hodnocené kategorie učitelů, tj. učitelů středních škol, zvláště gymnázií, a funkci pedagogických fakult zúžit na přípravu těch kategorií učitelů, které podle jejich hodnocení nekonají tak náročnou práci a nevyžadují takovou přípravu jako učitelé středních škol.

Pedagogické fakulty byly v celé své dosavadní historii budovány jako školy, jejichž úkolem je příprava učitelů. Vzdělávají většinu učitelů, jsou ve spojení se všemi stupni škol. Povznese-ní jejich společenského významu je podmíněno mimo jiné tím, jak se podaří prohloubit jejich úlohu jako instituce poskytující profesionální vzdělání učitelům všech druhů a stupňů škol.

V letech 1948–1989 byly problémy učitelského vzdělání řešeny direktivně. Od roku 1946 do 1976 byla institucionálně spojována příprava učitelů prvního a druhého stupně školy. V jiných institucích se vzdělávali učitelé středních škol. V roce 1976 byla v paralelních institucích, tj. na tradičních fakultách a na pedagogických fakultách, které byly centrálním rozhodnutím profilovány, spojena příprava učitelů škol druhého a třetího stupně. Po roce 1989 bylo direktivní řízení odstraněno a jednotlivé učitelské fakulty se profilují samostatně. Je možno předpokládat, že struktura učitelského vzdělání bude reagovat na připravované organizační změny školství, jimiž bude překonáno dosavadní členění školských stupňů, zejména v sekundárním školství. Působnost některých pedagogických fakult se rozšiřuje

o přípravu učitelů středních škol, popř. o integrované studium učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů, atd. Tyto jevy naznačují, že se vytváří pluralismus učitelského vzdělání.

Po roce 1945 byla formulována a předložena k ověření koncepce O. Chlupa, koncepce vysokých škol pedagogických a vyšších pedagogických škol, pedagogických institutů, koncepce z roku 1976, koncepce S. Kučerové, navazující na myšlenky V. Příhody, koncepce J. Kotásk. Příprava učitelů na tradičních fakultách probíhá v podstatě způsobem přejatým z 19. století a nemá teoretika, který by explicitně vyjádřil její východiska.

V celém sledovaném období vývoje učitelského vzdělání v Československu se nekonalo ani jedno setkání, na němž by byly komplexně posouzeny problémy učitelského vzdělání.

Studium na jednotlivých učitelských fakultách mělo, má a bude mít rozdílnou úroveň a bude úkolem příslušných orgánů zjišťovat, zdali kvalita přípravy odpovídá standardům, o jejichž stanovení se uvažuje. Po roce 1945 prakticky hodnotily výsledky své práce pouze jednotlivé fakulty. Analýza výsledků rozdílných koncepcí by mohla přispět ke zkvalitnění systému učitelského vzdělání.

POZNÁMKY

1 Odkazy na bibliografické citace s podrobnějším rozvedením výkladu jsou obsaženy v publikaci Ch. Vorlíčka Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy ve vývoji učitelského vzdělání v Československu. Informační bulletin. Supplementum 70. Středisko vědeckých informací pedagogické fakulty Univerzity Karlovy 1991. 176 s.

2 Za skupinu vysokých škol MŠMT ČR prof. dr. Libor Pátý, I. náměstek ministra školství, mládeže a tělovýchovy ČR: Návrh úpravy vysokoškolského studia učitelů v České republice. Učitelské noviny, 94, 1991, č. 12, s. 5.

3 Pišút, J., minister: *Obnova a rozvoj nášho vzdelávacieho systému do roku 2000*. Učitelské noviny, 41, 1991, č. 34, s. 4.

4 Volf, I.: *Od fakulty k definitivě*. Učitelské noviny, 94, 1991, č. 36, s. 8.

CHRUDOŠ VORLÍČEK

ON UNIVERSITY EDUCATION OF THE TEACHERS' DEVELOPMENT IN CZECHOSLOVAKIA

In the years 1945 and 1946 the university education for teachers was legalized and pedagogical faculties were established. A teachers' education dualism originated; secondary school teachers have been, with the exception of the years 1953–1959, educated at traditional university faculties, the first and second grades teachers, with the exception of the years 1953–1964, at pedagogical faculties. Though teachers' education is not their major task, traditional university faculties endeavour to keep their exclusive position in the preparation of secondary, especially grammar school teachers. In certain developmental steps they tried to assume also the preparation of the

first and second grades basic school teachers and limit thus the activities of pedagogical faculties.

In the year 1946 pedagogical faculties were established as fully equal to the university faculties. The following reforms made their functioning narrower. Since the 60s trends for increasing the significance of pedagogical faculties have been appearing. Their tasks were made broader by involving secondary teachers' education as well, due to the reform from the year 1976.

In a democratic society, after the year 1989, the organization of the teachers' education is not centred any more as it used to be in former periods. The self-government

of university level schools could elaborate conditions for the overcoming the hitherto dualism and for the rise of a pluralist system of the teachers' education whose equal elements should be all faculties preparing teachers.

Došlo do redakce: 13. 1. 1992

Autor: Doc. PaedDr. CHRUDOS VORLÍČEK, CSc., pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1